

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชนและระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของเกษตรกรของสมาคมสวนส้มร่วมพัฒนาซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชน ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ กับปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกร

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการนำสื่อมวลชน ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาเพื่อใช้ในการส่งเสริมการเกษตร

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวหรือภรรยาหัวหน้าครอบครัวในสมาคมสวนส้มร่วมพัฒนาจำนวน 149 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) และใช้แบบสอบถามให้เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าต่ำสุด สูงสุด การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ใช้ค่าไคสแควร์ (Chi-square) จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชน ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของเกษตรกรกับปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกร

ความต้องการด้านสื่อหนังสือพิมพ์

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.7 ไม่ต้องการอ่านข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ โดยมีร้อยละ 38.3 ต้องการอ่านข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ที่บ้านของตนเอง ร้อยละ 84.2 ร้อยละ 57.9 ต้องการอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมากที่สุด ร้อยละ 27.3 ต้องการอ่านข่าวสารรูปแบบ

บรรยายเรื่องราวอย่างละเอียด และเกษตรกรต้องการอ่านข่าวสารในเนื้อหาตลาดผลผลิตทางการเกษตร

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ตำแหน่งทางสังคม และความถี่ในการได้รับข่าวสารการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอ่านข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ แต่ลักษณะการถือครองที่ดิน ขนาดการถือครองที่ดิน และรายได้ทั้งหมดของครอบครัวของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการอ่านข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 และลักษณะการถือครองที่ดินมีความสัมพันธ์กับความต้องการอ่านข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.001

ความต้องการด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32.9 ต้องการรับฟังข่าวสารการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียงในระดับน้อย โดยมีเกษตรกรร้อยละ 50.0 ต้องการรับฟังข่าวสารการเกษตรที่บ้านของตนเอง ร้อยละ 20.6 ต้องการรับฟังข่าวสารการเกษตรในทุกช่องที่เปิดไปเจอ ร้อยละ 45.5 ต้องการรับฟังรายการเกษตรที่มีผู้ดำเนินรายการทั้งชาย และหญิงพูดร่วมกัน ร้อยละ 36.4 ต้องการรับฟังผู้ดำเนินรายการที่พูดภาษาท้องถิ่นเป็นกันเองกับทุกคน ร้อยละ 32.2 ต้องการรับฟังรายการเกษตรรูปแบบบรรยายความรู้ด้านการเกษตร ร้อยละ 30.0 ต้องการรับฟังรายการเกษตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับตลาดผลผลิตทางการเกษตร และร้อยละ 35.5 ระบุช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการรับฟังรายการเกษตรคือ 12.01 –13.00

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะการถือครองที่ดิน ขนาดการถือครองที่ดิน รายได้ทั้งหมดของครอบครัว การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ตำแหน่งทางสังคม และความถี่ในการได้รับข่าวสารการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการรับฟังข่าวสารการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง แต่ระดับการศึกษาของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการรับฟังข่าวสารการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.001

ความต้องการด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 52.3 ต้องการรับชมข่าวสารการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์ในระดับมาก โดยมีเกษตรกรร้อยละ 99.3 ต้องการรับชมข่าวสารการเกษตรที่บ้านของตนเอง ร้อยละ 21.9 ต้องการรับชมข่าวสารการเกษตรสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 7 ร้อยละ 46.3 ต้องการรับฟังรายการ

เกษตรกรที่มีผู้ดำเนินรายการทั้งชาย และหญิงพูดรวมกัน ร้อยละ 36.2 ต้องการรับฟังผู้ดำเนินรายการที่พูดภาษาท้องถิ่นเป็นกันเองกับทุกคน ร้อยละ 27.0 ต้องการรับฟังรายการเกษตรรูปแบบการสาธิตด้านการเกษตร ร้อยละ 26.6 ต้องการรับฟังรายการเกษตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับตลาดผลผลิตทางการเกษตร และร้อยละ 41.4 ระบุช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการรับฟังรายการเกษตรคือ 18.01 – 20.00

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ลักษณะการถือครองที่ดิน การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร และตำแหน่งทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการรับชมข่าวสารการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ แต่ความถี่ในการได้รับข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการรับชมข่าวสารการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 และอายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ขนาดการถือครองที่ดิน และรายได้ทั้งหมดของครอบครัวเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการรับชมข่าวสารการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

ความต้องการด้านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 30.9 ต้องการข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในระดับปานกลาง และน้อยในปริมาณที่เท่ากัน โดยมีร้อยละ 79.3 ต้องการข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากคอมพิวเตอร์ที่บ้านของตนเอง ร้อยละ 23.1 ค้นหาข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากการ Search ทางเว็บไซต์ทั่วไป ร้อยละ 42.1 ต้องการข้อมูลข่าวสารรูปแบบบรรยายเรื่องราวอย่างละเอียด และร้อยละ 28.8 เกษตรกรต้องการอ่านข่าวสารในเนื้อหาตลาดผลผลิตทางการเกษตร

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะการถือครองที่ดิน ขนาดการถือครองที่ดิน และตำแหน่งทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการอ่านข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ แต่อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ทั้งหมดของครอบครัวของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.001 และการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร กับความถี่ในการได้รับข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

ระดับความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชน ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการรับชมข่าวสารการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์มากที่สุดคือ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 รองลงมาคือต้องการรับรู้ข่าวสารการเกษตรทางด้านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.30 และต้องการรับฟังข่าวสารการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียงมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.28 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนงน้อย ส่วนความต้องการอ่านข่าวสารการเกษตรทางหนังสือพิมพ์ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.65 อยู่ในระดับค่อนงน้อย

ปัญหาต่อความต้องการสื่อมวลชน และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของเกษตรกร

ด้านสื่อหนังสือพิมพ์

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างไม่มีปัญหาร้อยละ 6.1 ที่เหลือเกษตรกรมีปัญหาร้อยละ 93.9 สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อหนังสือพิมพ์ โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาดังนี้คือ เกษตรกรที่ไม่มีหนังสือพิมพ์อ่านร้อยละ 39.7 มีสื่ออื่นน่าสนใจกว่าร้อยละ 17.8 เกษตรกรที่สายตาไม่ดีร้อยละ 10.3 เกษตรกรที่ไม่มีเวลาอ่านร้อยละ 18.4 เกษตรกรที่อ่านแล้วเข้าใจยาก เนื้อหาไม่น่าสนใจ และเนื้อหาไม่ตรงสภาพพื้นที่ร้อยละ 6.1 ส่วนปัญหาอื่นๆ พบว่าเนื้อหาข้อมูลไม่ละเอียด ไม่ถูกต้อง หรือไม่ก็เป็นข้อมูลที่มาจากแหล่งข่าวของผู้มีอิทธิพลมานำเสนอข่าวที่สามารถจะคัดคู่แข่งทางการค้าให้ลดลงไปได้ร้อยละ 5.6

ด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างไม่มีปัญหาร้อยละ 11.3 ที่เหลือเกษตรกรมีปัญหาร้อยละ 88.7 สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาดังนี้คือ เกษตรกรที่ฟังแล้วเข้าใจยาก ไม่น่าสนใจร้อยละ 27.2 เนื้อหาไม่ตรงกับสภาพพื้นที่ร้อยละ 22.3 มีสื่ออื่นน่าสนใจกว่าร้อยละ 19.2 เกษตรกรที่มีปัญหาอื่นๆ คือ ข่าวสารการเกษตรมีน้อย และส่วนใหญ่เป็นการโฆษณาขายสินค้ามากกว่า รวมทั้งข่าวสารบางส่วนนั้นกว่าจะฟังได้จบก็มีการเว้นถัดไปให้ฟังต่อพ่วงนี้ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรที่พบปัญหาว่าผู้ดำเนินรายการพูดมากเกินไปมีแต่น้ำร้อยละ 9.4 และเกษตรกรที่ไม่มีเวลาฟังกับเกษตรกรที่รับสัญญาณได้ไม่ชัดเจนร้อยละ 5.3 เท่ากัน

ด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างไม่มีปัญหาร้อยละ 22.8 ที่เหลือเกษตรกรมีปัญหา ร้อยละ 77.2 สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุโทรทัศน์ โดยเรียง ลำดับความสำคัญของปัญหาดังนี้คือ เนื้อหาไม่ตรงกับสภาพพื้นที่ร้อยละ 35.9 เกษตรกรที่มีปัญหา อื่นๆ คือเวลาในการออกอากาศนั้นไม่ตรงกับเวลาที่เกษตรกรมีเวลาว่างหรือไม่ก็เวลาในการออก อากาศนั้นน้อยเกินไปร้อยละ 19.6 ไม่มีเวลาชมร้อยละ 12.0 รับผิดชอบได้ไม่ชัดเจนร้อยละ 9.2 และมีสื่ออื่นน่าสนใจกว่าร้อยละ 0.5 เท่านั้น

ด้านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างไม่มีปัญหาร้อยละ 19.2 ที่เหลือเกษตรกรมีปัญหา ร้อยละ 80.8 สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบเครือข่าย คอมพิวเตอร์ โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาดังนี้คือ ไม่มีเวลาใช้ร้อยละ 23.8 ไม่มี คอมพิวเตอร์ใช้ร้อยละ 18.6 เกษตรกรที่มีปัญหาอื่นๆ คือส่วนหนึ่งต้องอาศัยให้ลูกเป็นผู้ค้นหาข้อมูล ให้ ค่าอินเทอร์เน็ตแพงเกินไป และข้อมูลบางส่วนจากต่างประเทศต้องจ่ายเงินซื้อร้อยละ 12.2 ปัญหา การต่อสัญญาณเชื่อมอินเทอร์เน็ตร้อยละ 11.0 เกษตรกรที่ใช้อินเทอร์เน็ตแล้วเข้าใจยาก ไม่น่าสนใจ ร้อยละ 8.7 เกษตรกรที่บอกว่ามีสื่ออื่นน่าสนใจกว่าร้อยละ 4.1 และมีเนื้อหาที่ไม่ตรงกับสภาพพื้นที่ ร้อยละ 2.3

การอภิปรายผล

1. สำหรับผลการวิจัยเกี่ยวกับสื่อหนังสือพิมพ์ของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ อาจเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการประกอบกัน ประการแรกซึ่งเกี่ยวกับตัวเกษตรกรเองไม่มีเวลาพอที่จะสนใจอ่านข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ เพราะต้องประกอบอาชีพ ประกอบกับปัจจุบันมีสื่ออื่นที่น่าสนใจกว่า คือสื่อวิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และสื่อวิทยุกระจายเสียง ซึ่งการอ่านข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ต้องใช้เวลา ความพยายาม และความสนใจส่วนบุคคลของเกษตรกร ซึ่งข่าวสารการเกษตรในสื่อดังกล่าวไม่มีสิ่งดึงดูดใจ ที่จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ ดังรายละเอียดนี้เป็นผลสรุปได้ว่า การรับรู้ข่าวสารทางสื่อหนังสือพิมพ์นั้นเกษตรกรสามารถที่จะเลือกรับรู้ได้ เมื่อใดก็ตามที่เกษตรกรมีความสนใจ หรือมีเจตคติที่ดีต่อสื่ออื่น เขาก็จะพยายามเน้นหรือเลือกใช้สื่ออื่น ประการที่สองสภาพหมู่บ้าน หรือที่อยู่อาศัยของเกษตรกรในสมาคมสวนส้มร่วมพัฒนานั้นมีเส้นทางคมนาคม แต่ขาดที่จำหน่ายหนังสือพิมพ์ เกษตรกรต้องหาซื้อจากตลาดหรือในตัวเมืองหรือชุมชน ซึ่งเป็นการเสียเวลา และเป็น การเพิ่มค่าใช้จ่ายมากขึ้น ประการที่สำคัญประการสุดท้ายเกี่ยวกับแหล่งผลิตหนังสือพิมพ์ที่ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น อีกทั้งตัวเกษตรกรเองก็ไม่กล้าหรือไม่อยากที่จะเปิดเผยข้อมูลที่อาจส่งทั้งผลดี และผลเสียต่อตนเอง ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัญหา และข้อเสียเปรียบของหนังสือพิมพ์ และสุดท้ายการที่เกษตรกรได้รับข่าวสารการเกษตรจากหนังสือพิมพ์มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ต้องการหนังสือพิมพ์ อันเนื่องมาจากว่าเกษตรกรอ่านข่าวทั่วไป มากกว่าข่าวสารการเกษตร แต่เกษตรกรได้ตอบความถี่ในการได้รับข่าวสารการเกษตรจากข่าวสารทั่วไปมากกว่าจึงทำให้ข้อมูลชุดนี้เกิดความผิดพลาดไปบ้าง แต่ผู้วิจัยได้เสนอการแก้ไขไว้ในข้อเสนอแนะเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2. ผลการวิจัยพบว่าในส่วนของผู้ดำเนินรายการการเกษตรทางสื่อวิทยุโทรทัศน์นั้น เกษตรกรต้องการรับชมผู้ดำเนินรายการที่มีทั้งชายและหญิง เพราะจากการวิจัยพบว่าหญิงกับชาย สนใจในแง่มุมและจดจำรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปคนละลักษณะ นักข่าวชายจะเสนอ รายงานข่าวในมุมที่กว้าง ขณะที่นักข่าวหญิงให้รายละเอียดในระดับจุลภาคมากกว่า ปรานี (2529) การที่รายการมีผู้ดำเนินรายการทั้งชายและหญิงสามารถให้ข่าวสารได้ครอบคลุมกว่ามีผู้ดำเนินรายการเพียงคนเดียว และต้องการรับชมการพูดของผู้ดำเนินรายการที่พูดภาษาท้องถิ่นเป็นกันเอง มากกว่าแบบอื่นๆ เนื่องจากสื่อสารกัน ได้เข้าใจมากกว่า

3. จากการศึกษาวิจัยเกษตรกรที่มีระดับความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชนและระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในแต่ละประเภทพบว่า สื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด รองลงมาคือระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และสื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อที่เกษตรกรต้องการน้อย ส่วนสื่อหนังสือพิมพ์นั้นเป็นสื่อที่เกษตรกรไม่ต้องการ โดยมีเหตุผลมาสนับสนุนหลายประการคือ ประการแรกในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีการผลิตเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์มีความก้าวหน้ามากขึ้น สามารถผลิตเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ได้มากมายหลายชนิด ทำให้การค้ำมีการแข่งขันด้านการตลาดมากขึ้น และส่งผลต่อความพอใจของลูกค้าหรือเกษตรกรได้หลายระดับ อีกทั้งยังมีการเปิดโอกาสให้กับผู้มีรายได้น้อยสามารถผ่อนซื้อได้อย่างไม่กระทบกระเทือนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ประการที่สองวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีคุณค่ากับผู้ชม ในการให้ความรู้และความบันเทิงทั้งในด้านประสาธน์สัมพันธ์ทางตา และหู ซึ่งดึงดูดความสนใจของเกษตรกรได้มากกว่าสื่อประเภทที่ให้ได้แค่ประสาธน์สัมพันธ์ทางตา หรือหูเพียงอย่างเดียว

4. อีกทั้งยังพบว่ารูปแบบรายการการเกษตรทางวิทยุโทรทัศน์ที่เกษตรกรต้องการรับชมมาก คือการสาธิตด้านการเกษตร ซึ่งเป็นรายการที่ให้ความรู้และความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง และเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติในการประกอบอาชีพได้จริง โดยเกษตรกรจะชมได้อย่างไม่สับสน และสามารถแยกแยะเนื้อหาที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ เหมาะสมสำหรับการเป็นรายการให้ความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกร อีกทั้งการสาธิตด้านการเกษตรนั้นเป็นรูปแบบที่ให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกต เนื่องจากข้อจำกัดในการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงเพราะสิ่งที่ต้องเรียนรู้มีมากเกินไปเกินกว่าเวลา และโอกาสของผู้เรียนจะอำนวย หรือผลของการกระทำบางอย่างอาจเป็นอันตรายถ้าต้องเรียนด้วยตนเอง ดังนั้นจึงมีการเรียนรู้ในลักษณะที่เกิดขึ้นจากการสังเกตโดยดูแบบตัวอย่าง ทั้งรูปแบบและผลอันเกิดจากการกระทำที่บุคคลที่เป็นแบบนั้นได้รับ ผลที่ได้จากการแสดงพฤติกรรมเหล่านี้มีบทบาทหลายอย่าง ประการแรกคือช่วยในการสื่อสารข้อมูล ประการที่สองคือช่วยทำหน้าที่เป็นตัวจูงใจ ประการที่สามคือบทบาทที่เกี่ยวกับความสามารถของมันที่จะไปเพิ่มให้การกระทำนั้นมีความมั่นคงต่อการที่จะนำไปใช้โดยอัตโนมัติ การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะนำไปสู่การมีประสบการณ์ร่วมกับแบบตัวอย่างนั้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าจะมีการรับเอาพฤติกรรมนั้น ไปกระทำหรือไม่ ซึ่งความสามารถที่จะเรียนรู้โดยการสังเกตดูจากประสบการณ์ที่บุคคลอื่นได้รับ สามารถทำให้บุคคลได้รับแบบแผนของพฤติกรรมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และกว้างขวางโดยไม่จำเป็นต้องมีการทดลองทำผิดทำถูกด้วยตนเอง (ปราณี, 2529)

5. สำหรับส่วนของเนื้อหาการเกษตรนั้นพบว่าทั้งสื่อด้านหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เกษตรกรต้องการรับชมในด้านตลาดผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่องโดยตลอด เพราะตลาดจะมีผลกระทบต่อทั้งราคา และผลผลิตทั้งทางด้านคุณภาพ และปริมาณ และเนื่องด้วยปัจจุบันเศรษฐกิจในประเทศไทยอยู่ในช่วงวิกฤต จึงทำให้เกษตรกรกังวลกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างมาก อีกทั้งกลไกตลาดจะเป็นตัวชี้ว่าจะต้องผลิตอะไร และขายที่ไหน

6. ผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการด้านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ พบว่าเกษตรกรค้นหาข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากการค้นหาทางเว็บไซต์ทั่วไป ประสบการณ์ที่เกษตรกรได้รับจากคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตนั้นจะทำให้เกิดการทํางานและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น คนทุกคนสามารถทํางานได้มากขึ้นในเวลาที้น้อยลง การเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตนั้นสามารถย่นเวลาที่ใช้ในการทํางานเข้าใจเรื่องที่ซับซ้อนลงได้ครั้งหนึ่ง และรับรู้ได้มากขึ้นสามเท่าจากเดิม Don Tapscott (1996) จากการสำรวจทำให้ทราบว่ายังมีการโฆษณาสำหรับเรื่องการเกษตรน้อยไปในด้านอินเทอร์เน็ต ทำให้เกษตรกรเสียเวลาในการค้นหาข้อมูล นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนค้นหาข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากเว็บไซต์ที่โฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากไม่ต้องค้นหา และยังมีเนื้อหาบางส่วนแสดงให้เห็นผ่านทางวิทยุโทรทัศน์ไปบ้างแล้ว ในส่วนของรูปแบบข่าวสารการเกษตรที่เกษตรกรต้องการรูปแบบบรรยายเรื่องราวอย่างละเอียด เพราะว่าเป็นรูปแบบที่เกษตรกรสามารถพิมพ์ออกมาเป็นข้อมูลเก็บไว้ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของสื่อด้านนี้คือช่วยลดปัญหาความสับสนในการสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับสื่อมวลชนในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งนี้เพราะอินเทอร์เน็ตสามารถใช้การ Replay และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การได้ข้อมูลเหล่านี้จะสามารถนำไปใช้ในการวางแผนผลิตสื่อสำหรับการส่งเสริมการเกษตร เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนี้การกระจายข่าวสารและสื่อมวลชนกำลังมาถึงจุดสิ้นสุด การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางเทคโนโลยีสารสนเทศกำลังจะเกิดขึ้น โดยเริ่มต้นด้วยเทคโนโลยีของการกระจายข่าวสารเป็นอันดับแรก โดยจากการนำเสนอในเวลาเดียวกันไปเป็นเวลาใดก็ได้ จากส่งผ่านทางอากาศไปสู่การส่งผ่านทางสื่อหลายทาง จากเครื่องรับวิทยุหรือโทรทัศน์ที่ไม่มีการโต้ตอบไปเป็นอุปกรณ์สารสนเทศแทน จากคุณภาพต่ำไปสู่คุณภาพที่สูงขึ้น จากการส่งข่าวทางเดียวไปสู่การติดต่อสองทาง จากบทบาทของผู้ชม ผู้ฟัง ไปเป็นผู้ใช้ จากสถานภาพผู้ถูกกระทำไปเป็นผู้กระทำจากการใช้ที่บ้านไปเป็นที่ไหนก็ได้ จากคำอวดอ้างไปสู่ความเป็นจริง จากการจัดรายการตามความรู้สึกไปเป็นตามข้อมูลที่มี จากแพงกลายเป็นทุกระดับราคา และจากสื่อสารมวลชนไปเป็นสื่อสารส่วนบุคคล Don Tapscott (1996)

7. นอกจากประเภทของสื่อที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการแล้ว การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้รับสารเพื่องานด้านการสื่อสารมวลชน ยังเน้นที่ประเภทของรายการหรือเนื้อหาที่น่าสนใจทางสื่อมวลชน และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ด้วย นั่นคือสนใจศึกษาเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความนิยม ชมรายการและเปิดรับเนื้อหาประเภทต่างๆ จากสื่อในหมู่ผู้รับสาร เนื่องจากปัจจุบันมีรายการทางวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์เกิดขึ้นใหม่ๆ มากมายหลายประเภท ซึ่งเป็นรายการที่ไม่เคยผลิตมาก่อนก็มี นักสื่อสารมวลชนจึงมักให้ความสนใจว่ารายการที่ผลิตขึ้นมาใหม่หรือเนื้อหาในสื่อต่างๆ เช่น คอลัมภ์ในหนังสือพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียงจะเป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้รับสารหรือไม่ การสำรวจในทำนองนี้ทำกันมากและทำกันเป็นประจำ ถึงระดับที่ว่ามีบางหน่วยงานเปิดให้บริการด้านนี้แก่บรรดานักสื่อสารมวลชน เช่น การขายข้อมูลเกี่ยวกับความนิยมดูรายการโทรทัศน์ ซึ่งจะช่วยให้นักจัดรายการ และผู้อุปถัมภ์รายการทราบถึงความนิยม และปริมาณการชมรายการโทรทัศน์แต่ละรายการ เพื่อจะสามารถจัดได้ว่าสารที่ส่งไปนั้น ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา หรือรูปแบบของรายการ หรือสารโฆษณาเข้าถึงกลุ่มผู้ชมได้มากน้อยเพียงใด อีกสิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยศึกษานั้นก็เพื่อจะนำผลไปใช้ประโยชน์ในการทำงานด้านนี้คือ พฤติกรรมการใช้สื่อของผู้รับสาร เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลว่าสื่อประเภทใดสามารถเข้าถึงผู้รับสารกลุ่มใดมากที่สุด และมีอิทธิพลต่อผู้รับสารกลุ่มใดมากที่สุด การได้ข้อมูลเหล่านี้จะสามารถนำไปใช้ในการวางแผนผลิตสื่อสำหรับใช้ในการส่งเสริมการตลาด เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงระดับความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะจากสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในด้านการวางแผนกำหนดทิศทางการผลิตสื่อดังกล่าวเพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อเกษตรกรมากที่สุด ในฐานะที่สื่อมวลชนจะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างแหล่งวิชาการกับตัวเกษตรกร เพื่อให้เกิดการรับรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเปลี่ยนพฤติกรรมตามลำดับหรือหลายระดับพร้อมกัน นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่ง คือการนำเอาสื่อที่มีสมรรถนะใหม่ๆ มาใช้เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้มีปฏิสัมพันธ์กลับมายังผู้ส่งสารได้ทันที แม้ว่าสื่อเช่นนี้ยังไม่แพร่หลายมากนัก แต่ก็เป็นที่น่าสนใจที่จะนำเอาสื่อที่จะเป็นที่แพร่หลายในอนาคตออกมาใช้ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ทำให้ผู้รับสารกลายเป็นผู้ป้อนสารกลับด้วย และประการสำคัญประการสุดท้ายสำหรับการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกรผู้ปลูกสัมนั้นควรให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านวิชาการโดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมป้องกันศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน ชนิดของศัตรูพืช ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและการระบาด ความเสียหายที่เกิดจากการทำลายของศัตรูพืช ตลอดจนวิธีการต่างๆ ที่

สามารถปฏิบัติได้เพื่อการควบคุม ป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อย่างได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ คือวิธีการที่ดีที่สุดวิธีการหนึ่งที่สามารถจะช่วยแก้ไขปัญหาก็แก่เกษตรกรสวนส้มได้ อำเภอพรรณ (2527)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ข้อมูลวิชาการต่างๆ ผ่านสื่อมวลชนและระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์แก่เกษตรกร ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

1. ด้านสื่อหนังสือพิมพ์

1.1 จากการวิจัยพบว่าเนื้อหาต้องเจาะลึกมากกว่านี้ และมากกว่านี้ อีกทั้งต้องเป็นเนื้อหาที่ต้องเอาไปทำได้จริง นอกจากนี้หากจะมีการส่งเสริมการเกษตรผ่านทางสื่อหนังสือพิมพ์นั้นต้องอาศัยข้อได้เปรียบของสื่อหนังสือพิมพ์ไปเปรียบเทียบกับเกษตรกรให้เห็นจริง คือการอ่านข่าวสารหรือข้อมูลการเกษตรจากหนังสือพิมพ์นั้น หากเราไม่มีเวลาอ่านในขณะนั้นเราก็สามารถนำมาอ่านเมื่อไหร่ก็ได้ ทำให้เรารู้เรื่องราวต่างๆ และในขณะเดียวกันอาจทบทวนเรื่องที่ตนเองไม่เข้าใจทำให้เราก็ค้นหาปัญหาได้ แต่ต้องอาศัยการเข้าไปใกล้ชิดเป็นกันเองกับประชาชนหรือเกษตรกรมากขึ้น การรู้ถึงความต้องการของเกษตรกรและใช้วิธีเสนอความคิดเห็น จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนดีของประชาชนในรูปที่เกษตรกรสนใจ โดยการเสนอข่าวที่มีคุณค่าสมควรกับการเป็นข่าว

1.2 การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นนอกจากจะคำนึงถึงองค์ประกอบของข่าวแล้วยังต้องมีความรับผิดชอบในด้านคุณภาพด้วยคือ ความถูกต้อง ความเป็นกลาง รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ เสนอข่าวอย่างตรงต่อความเป็นจริง และใช้ภาษาเรียบง่าย กะทัดรัดด้วย แต่การกลั่นกรองจากบุคคลหลายระดับนั้นจะทำให้เกิดการเบี่ยงเบนของข่าวสารไปได้ จึงควรระวังในเรื่องนี้ด้วย

2. ด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง และด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์

จากการวิจัย มีความเห็นในเรื่องนี้ว่าเป็นปัญหาที่น่าห่วงใยอย่างยิ่งเพราะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะใช้สื่อดังกล่าวได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจเงิน และโดยมีฐานข้อมูลเหนือบุคคลอื่น หรือสถาบันอื่นในสังคม อันตรายจากสารสนเทศจากสื่อดังกล่าวนี้คือการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือเครื่องมือในทางสื่อสารข้อมูลให้กับประชาชน โดยข่าวสารที่ให้กับเกษตรกรนั้นอาจเป็นข่าวสารที่ไม่ถูกต้องหรือถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ หรือเป็นข่าวที่บิดเบือนโดยเจตนา ผู้เขียนเห็นว่าประชาชนหรือเกษตรกรนั้นต้องมีส่วนร่วมและมีบทบาทโดยตรงในการสร้างสรรค์สื่อวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (อำนาจที่บริหารในการจัดสรรคลื่นกำกับดูแล) ไม่ควรมอบให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งอีกต่อไป เว้นแต่จะมีเครื่องมือในการควบคุมองค์กรที่ดีพออีกชิ้นหนึ่ง เพื่อเหตุผลที่ว่าสื่อดัง

กล่าวนี้เป็นอุตสาหกรรมที่มีรายได้มหาศาล ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจและระบบผูกขาดที่น่ากลัว หากมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปและการจัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระในครั้งนี้อาจไม่รัดกุมและรวบรัดประชาชน และเกษตรกรจะเป็นผู้เสียประโยชน์หรืออาจเสียหายต่อตนเองก็ได้

2.2 สังคมไทยควรมีบทบาทโดยตรงที่จะกำหนดเนื้อหาของรายการทางสื่อดังกล่าวนี้ เพราะยุคใหม่นี้สังคมต่างหากที่เข้ามาทำหน้าที่กำหนดเนื้อหาหรือรายการของสื่อ และถ้าหากเราบทวนบทบาทของสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้ในอดีตจะพบว่าไม่อาจกระจายความเท่าเทียมกันถึงผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนมากนัก ดังนั้นจากการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของฐานข้อมูลที่สามารถจะนำไปปรับประยุกต์ใช้กับสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้ได้ไม่มากนัก

2.3 รวมถึงในอนาคตควรมีช่องเกี่ยวกับการเกษตรโดยเฉพาะ และควรมีช่องที่สามารถฉายซ้ำได้หรือมีการผลิตวิดีโอทัศน์เพื่อให้บริการแก่เกษตรกรโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแบบห้องสมุดประชาชน

3. ด้านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

3.1 จากการวิจัยพบว่าน่าจะมีการส่งข้อมูลข่าวสารการเกษตรมาให้เกษตรกรทาง E-mail ได้ ที่สำคัญนั้นควรมีวิดีโอการสาธิตด้านการเกษตรให้เกษตรกรดูเนื่องจากสามารถย้อนกลับได้เมื่อเกษตรกรเกิดความไม่เข้าใจในเนื้อหา

3.2 ควรมีการเชื่อมต่อระหว่างกรมส่งเสริมกับเกษตรกรโดยตรงเพื่อความรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ และเนื่องจากในประเทศไทยเกษตรกรส่วนใหญ่นั้นยังมีรายได้ที่ต่ำมากอยู่พอสมควร การที่จะพัฒนาการใช้สื่อด้านนี้การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตควรมีราคาที่ถูกลง และมีการใช้ง่ายกว่านี้ หรือเกษตรกรก็ไม่ควรเสียค่าใช้จ่ายเลย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้นั้นเป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้รับสารเพื่อหาข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ และวางแผนการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่จะเป็นการแสวงหาความรู้ทางทฤษฎีเพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการอย่างเดียว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการผลิตสื่อมวลชน ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ควรเข้าใจสภาพปัจจัยภูมิหลัง เศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกรก่อน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนกำหนดทิศทางการผลิตสื่อมวลชนต่อไป

1. ในส่วนของแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่าให้ใช้วิธีการตั้งคำถามเพื่อให้ได้คำตอบว่าทำไมผู้รับสารจึงเปิดรับสื่อต่างๆ ผู้รับสารจะรู้ว่าแรงจูงใจของตนคืออะไร คำตอบที่ได้มักจะเป็นคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้รับสาร และอย่าด่วนสรุปว่าพฤติกรรมทุกๆ อย่างมีความหมายได้ความหมายเดียว ผู้รับสารแต่ละคนอาจให้ความหมายประสบการณ์เดียว แตกต่างกันไป โดยมักนำเอาความเห็นส่วนตัวเข้าไปปะปนในการให้ความหมายด้วย จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ตอบคำถามในแบบสอบถามอธิบายความหมายของตนประกอบด้วย อีกทั้งเมื่อถามคำถามนั้นพยายามเพื่หาคำตอบจากผลที่ผู้รับสารได้รับจากการเปิดรับสื่อมวลชน พยายามมุ่งไปที่ผลอนาคต ไม่ใช่ผลจากอดีต และพยายามตีกรอบของคำถามให้อยู่ในขอบเขตของประสบการณ์ทางการสื่อสารเท่านั้น สื่ออื่นๆ เช่น บุคลิกภาพ สถานการณ์ชีวิต หรือประสบการณ์ในอดีตนั้นมีความสำคัญน้อยกว่าสิ่งที่ผู้รับสารปัจจุบันมองเห็นว่าจะได้จากสื่อมวลชน

2. นอกจากนี้เทคนิคการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยตามความต้องการจากสื่ออื่นนั้น ข้อมูลที่ต้องการส่วนใหญ่จะต้องมาจากตัวผู้รับสารเอง การวิจัยเชิงพรรณนา และเชิงคุณภาพจึงเหมาะสมกว่าระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้การทดลองหรือการสำรวจโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หรือการสังเกตโดยมีส่วนร่วมจะเป็นเทคนิคในการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยแนวนี้มากกว่า ที่ต้องการให้มีขนาดเล็กแต่มีรายละเอียดลึกซึ้งกว่า แต่ปัญหามักจะเกิดขึ้นเสมอเมื่อต้องการจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้รับสารและพฤติกรรมในอนาคต เนื่องจากว่าเราควรจะต้องแยกความต้องการต่อพฤติกรรมในอนาคตจากประสบการณ์ในอดีตให้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงต้องระมัดระวังอย่างยิ่งไม่ให้คำตอบที่ได้รับเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตของผู้รับสาร แต่เป็นความต้องการในอนาคต

3. สิ่งสุดท้ายที่ผู้วิจัยจะให้ความเห็นนั้นคือ สิ่งที่น่าจะพึงปรารถนาในอนาคต นั่นก็คือ ควรทำการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่จะพัฒนาท้องถิ่นนั้นได้ก้าวเดินไปในกระบวนการของการพัฒนา (ไม่ควรเน้นคำว่าเป้าหมาย) แต่ว่าเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่ขีดความสามารถในการพัฒนาตนเอง โดยการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องผลของการจัดระบบฟาร์มหรือสวนกับปัจจัยทางเศรษฐกิจในด้านรายได้ ความมั่นคง และเสถียรภาพของเกษตรกร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University